

بسمی تعالی

طرح درس اصول اپیدمیولوژی و روش تحقیق دانشجویان کارشناسی ارشد اپیدمیولوژی دانشگاه علوم پزشکی کردستان
در نیمسال تحصیلی اول ۱۴۰۲-۱۴۰۱

عنوان درس: اصول اپیدمیولوژی و روش تحقیق

تعداد واحد: ۳ واحد نظری و عملی

مدرس: دکتر قباد مرادی

مشخصات فراگیران:

رشته تحصیلی: اپیدمیولوژی

مقطع: کارشناسی ارشد

زمان ارائه: نیمسال تحصیلی اول ۱۴۰۲-۱۴۰۱

دانشکده: پزشکی

تعداد فراگیران: ۶ نفر

زمان برگزاری: یکشنبه ها ساعت ۱۰ تا ۱۲، و ۱۴ تا ۱۶

شرح درس: این درس شامل دو قسمت اصول اپیدمیولوژی و روش تحقیق است که در دو بخش جدا هر کدام توضیح داده می شود.

این درس شامل دو قسمت است:

قسمت اول: آشنایی مقدماتی با اپیدمیولوژی به عنوان پایه علوم بهداشت جامعه و پزشکی را فراهم می آورد و برخورد کمی با مسائل سلامت جامعه را نشان می دهد. این درس در مورد اصول کلی اپیدمیولوژی، اندازه ها در اپیدمیولوژی، طراحی انواع مطالعه و مفاهیم اعتبار و بحث کلی از شیوه تحلیل و نیز مهارت های مقدماتی نقد متون اپیدمیولوژی و بعضی از مباحث اولیه اپیدمیولوژی بحث می کند، و مطالبی در این زمینه ارائه می گردد.

قسمت دوم: روش تحقیق است. آشنایی دانشجویان با کلیات پژوهش و روش های متداول تحقیق در علوم پزشکی و کسب توانایی ارائه طرح پژوهشی و انجام تحقیق و نحوه استفاده از نتایج پژوهش های انجام شده و کسب توانایی جهت همکاری در فعالیت های پژوهشی در این بخش مورد نظر است.

هدف کلی درس:

هدف کلی درس برای بخش اول یعنی اصول اپیدمیولوژی به شرح ذیل است:

هدف کلی درس آشنایی با اصول مطالعات اپیدمیولوژی و روش های تحقیق کمی و کیفی بیماریها و خطاها در مطالعات است البته هدف از ارائه این درس انتقال اطلاعات لازم در مورد اصول اپیدمیولوژی و پزشکی پیشگیری، علل ایجاد و

چگونگی انتشار بیماریها در جامعه و اپیدمیولوژی بیماریهای مختلف شایع در سطح جامعه و همچنین آشنایی با منابع اطلاعاتی در مورد همه گیری می باشد:

- معرفی اصول و روش های اپیدمیولوژی و کاربرد آنها در سلامت جامعه
- فراهم آوردن مهارت مقدماتی در استنباط نقادانه متون اپیدمیولوژی مربوط به سلامت جامعه

اهداف اختصاصی این درس شامل موارد زیر است:

در پایان دوره از دانشجو انتظار می رود موارد زیر را بدانند و بیان نمایند:

۱. کلیات اپیدمیولوژی و تعاریف و ان و چگونگی انتقال بیماری ها
۲. مروری بر واژه های رایج در بهداشت عمومی
۳. چگونگی اندازه گیری وقوع بیماری ها و اندازه های سلامت بیماری: ۱- انتشار
۴. چگونگی اندازه گیری وقوع بیماری ها و اندازه های سلامت بیماری: ۲- میزایی اندازه های اثر بیماری
۵. ارزیابی اعتبار و قابلیت اطمینان سنجش اعتبار و پایایی از مون و تستهای غربالگری
۶. سیر طبیعی بیماری ها و وراهای تعیین پیش آگهی بیماریها و مفاهیم هزینه اثر بخشی و سطوح پیشگیری
۷. مطالعات مقطعی
۸. طراحی مطالعه ارزیابی اثربخشی درمان و کارازمایی بالینی
۹. طراحی مطالعه پژوهش های همگروهی
۱۰. طراحی مطالعه پژوهش مورد شاهدی
۱۱. طراحی مطالعه برآورد خطر
۱۲. علیت و استنتاج و فرضی های علیتی
۱۳. انواع خطاها شامل تورش، برهمکنش و مخدوش شدگی
۱۴. استفاده از اپیدمیولوژیکی برای ارزشیابی خدمات سلامتی و بررسی و کنترل همهگیریها
۱۵. ارزشیابی برنامه های غربالگری روایی و پایایی تستها
۱۶. اپیدمیولوژی و سلامت و سطوح پیشگیری و نکات اخلاقی

هدف کلی برای بخش دوم به شرح ذیل است:

هدف کلی درس:

آشنایی دانشجوین با کلیات پژوهش و روش های متداول تحقیق در علوم پزشکی و کسب توانایی ارائه طرح پژوهشی و انجام تحقیق و نحوه استفاده از نتایج پژوهش های انجام شده و کسب توانایی جهت همکاری در فعالیت های پژوهشی. اهداف ویژه درس:

در پایان این دوره از فراگیران انتظار می رود قادر باشند که:

۱. تحقیق را تعریف کنند و روش علمی پژوهش و مراحل مختلف آن را بیان کنند.
۲. طرز یافتن مشکل و مساله و عنوان پژوهشی را شرح دهند و معیار های انتخاب موضوع را بیان نمایند و ویژگی های مهم موضوع پژوهش را توضیح دهند.
۳. ضرورت و نحوه نوشتن بیان مسئله را شرح دهند و نحوه نوشتن بیان مسئله را توضیح دهند و روش و فنون نوشتن مقدمه طرح هایی پژوهشی را بیان کنند.
۴. کلیات روش جستجو و منابع اطلاعاتی و بررسی متون را بیان نمایند.
۵. شرایط و نحوه تنظیم اهداف، سوالات، فرضیه ها و پیش فرض های پژوهشی را بیان نمایند. اصول مورد نظر در تدوین اهداف را شرح داده و به کار ببندند. برای یک طرح تحقیقاتی اهداف و سوال و فرضیه بنویسند.
۶. متغیر و انواع آن در پژوهش را تعریف کنند. انواع متغیر ها را نام ببرند و هر کدام را توضیح دهند.
۷. پژوهش ها را از جهات مختلف تقسیم بندی نموده و با انواع تحقیقات را با هم مقایسه نمایند. انواع تحقیق را نام برده و شرح دهند.
۸. خصوصیات و تعریف و روش انجام مطالعات توصیفی و مقطعی و مورد شاهدی را بیان نمایند.

۹. خصوصیات و تعریف و روش انجام مطالعات مورد شاهدهی و کوهورت را بیان نمایند.
۱۰. خصوصیات و تعریف و روش انجام مطالعات کلینیکال تراپال را بیان نمایند.
۱۱. تعریف و ویژگیهای جامعه، نمونه و محیط پژوهش را بیان داشته روشهای مهم نمونه گیری را توضیح دهند.
۱۲. روش های مختلف جمع آوری داده ها را توضیح دهند. خطاهایی که ممکن است در حین جمع اوری داده ها ایجاد شود را شرح دهند.
۱۳. فرآیند تجزیه و تحلیل داده ها و نحوه استفاده از امار در تحقیق را بیان کنند.
۱۴. نحوه انتشار و چگونگی بکارگیری نتایج تحقیقات در عمل و روش تهیه گزارش طرح تحقیقاتی را بیان کنند.
۱۵. اهمیت و روش و فنون رعایت اصول اخلاقی در تحقیق را بیان کنند.
۱۶. بر اساس مطالب تدریس شده و با بکار گیری فرآیند تحقیق یک پروپوزال تحقیقاتی بنویسند.

روش تدریس در این درس برای هر دو بخش به صورت ذیل است:

در تدریس ترکیبی از روشهای ذیل استفاده خواهد شد:

- سخنرانی و ارائه توسط مدرس
- پرسش و پاسخ
- بحث گروهی
- ارائه توسط دانشجو
- حل مسایل در کلاس و در منزل و تکلیف در منزل
- روش آموزش مجازی در صورت نیاز و در شرایط کرونا با استفاده از نرم افزارهای مانند اسکایپ، گوگل میت، ادوب کانکت

وسایل کمک آموزشی مورد نیاز:

- ویدئولایزر
- کامپیوتر و لپ تاپ
- وایت بورد
- سایر موارد

وظایف و تکالیف دانشجو:

- ۱- دانشجویان باید حضور منظمی در کلاس درس داشته باشند.
- ۲- از دانشجویان خواسته می شود که در بحث های گروهی و پرسش و پاسخ در کلاس شرکت کنند. برای جلب مشارکت دانشجویان در بحث های گروهی نمرات و امتیازاتی به آنها داده می شود.
- ۳- توصیه می شود که دانشجویان با آمادگی قبلی در کلاس حاضر شوند و در صورت امکان مطالب را قبلا مطالعه کرده باشند.
- ۴- تکلیف هفتگی را در هر دو بخش و به خصوص در جریان تهیه یک طرح پژوهشی را انجام دهند و انرا ارائه دهند.

۵- برای روش تحقیق در پایان درس هر دانشجو باید یک پروزال پژوهشی ارائه دهد.

۶- در آزمون های میان ترم (در صورت وجود) و پایان ترم شرکت کنند.

۷- در هر جلسه آمادگی برای پاسخ به سئوالات درس های قبلی (کويز) را داشته باشند.

برنامه کلاس: الف

برنامه کلاس درس بخش اصول اپیدمیولوژی – کارشناسی ارشد اپیدمیولوژی دانشگاه علوم پزشکی کردستان، نیمسال اول
۱۴۰۰-۱۴۰۱

ردیف و جلسه	تاریخ	عنوان	ارائه دهنده
۱		تعاریف و مفاهیم اپیدمیولوژی و چگونگی انتقال بیماری ها	دکتر مرادی
۲		چگونگی اندازه گیری وقوع بیماری ها و اندازه های سلامت بیماری: ۱- انتشار	دکتر مرادی
۳		چگونگی اندازه گیری وقوع بیماری ها و اندازه های سلامت بیماری: ۲- میزایی اندازه های اثر بیماری	دکتر مرادی
۴		ارزیابی اعتبار و قابلیت اطمینان سنجش اعتبار و پایایی آزمون	دکتر مرادی
۵		سیر طبیعی بیمای ها و راههای تعیین پیش آگهی	دکتر مرادی
۶		مطالعات مقطعی	دکتر مرادی
۷		پژوهش های همگروهی	دکتر مرادی
۸		ارزیابی اثربخشی درمان و کارازمایی بالینی	دکتر مرادی
۹		پژوهش مورد شاهدهی	دکتر مرادی
۱۰		برآورد خطر	دکتر مرادی
۱۲		علیت و استنتاج	دکتر مرادی

دکتر مرادی	تورش، برهمکنش و مخدوش شدگی	۱۳
دکتر مرادی	استفاده از اپیدمیولوژیکی برای ارزشیابی خدمات سلامتی	۱۴
دکتر مرادی	و ارزشیابی برنامه های غربالگری	۱۵
دکتر مرادی	اپیدمیولوژی و سلامت و نکات اخلاقی	۱۶
دکتر مرادی	امتحان پایان ترم	۱۷

رفرانس های بخش اول:

منابع:

- ۱- گوردیس، لئون. اپیدمیولوژی. آخرین چاپ، ترجمه: کوروش هولاکوئی، حسین صباغیان. - انتشارات گپ (منبع اصلی)
- ۲- گروه مولفین (دکتر ملک افضلی و همکاران) ، روش شناسی پژوهش های کاربردی در علوم پزشکی ، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران و وزارت بهداشت
- ۳- جی. ای. پارک، « اصول و روشهای اپیدمیولوژی» ترجمه حسین شجاعی تهرانی، جلد ۳- ۱، ۱۳۷۶. انتشارات سماط تهران .
- ۳- ریچارد فارمر و همکاران. « اپیدمیولوژی پزشکی، بهداشت، مبارزه با بیماری ها». ترجمه حسین شجاعی تهرانی و همکاران، انتشارات تهران. ۱۳۸۲.
- ۴- بیگل هول. آر. مبانی اپیدمیولوژی ترجمه دکتر محسن جان قربانی و دکتر مطهره ژیان پور. تهران، وزارت بهداشت، ۱۳۸۱.
- ۵- - جودیت. س. مازنر. آنیئا، ک. بان. اصول اپیدمیولوژی، ترجمه: حسین ، ملک افضلی . کیومرث ، ناصری.

پیشنهادات اصلاحي در بهبود برنامه درسي:

با توجه به اینکه منبع شماره يك که مطابق سرفصل درس، رفرنس اصلي مي باشد و از طرفي دانشجویان مخاطب این منبع را در مقطع قبلي و براي آزمون ورودی مطالعه کرده اند. پیشنهاد مي شود از منابع درسي ديگر متناسب با سرفصل هاي ياد شده و اهداف يادگيري اين درس نیز به صورت مکمل استفاده گردد. منابع کمکی ديگر کتاب بياند، راتمن و ساير کتاب های مرتبط با روش ها هستند.

برنامه کلاس: ب

برنامه کلاس درس بخش روش تحقیق – کارشناسی ارشد اپیدمیولوژی دانشگاه علوم پزشکی کردستان، نیمسال اول ۱۴۰۲-
۱۴۰۱

ردیف	تاریخ	عنوان جلسه	اهداف و جزییات جلسه	سایر توضیحات
۱		کلیات ، تعریف تحقیق و روش یافتن مساله	تحقیق را تعریف کنید. مراحل اجرای یک تحقیق را نام ببرید. چگونگی پیدا کردن یک مسئله یا مشکل را عنوان کنید. مواردی که در پیدا کردن مسئله و یک مشکل اهمیت دارد نام ببرید. مواردی را که در یک عنوان تحقیق مهم هستند بیان کنید. بتوانید یک عنوان برای تحقیق خود بنویسید.	
۲		روش انتخاب موضوع	موضوع تحقیق خود را توضیح دهید.	
۳		روش بیان مساله و نوشتن مقدمه در طرح های پژوهشی	ضمن آشنایی با منابع کسب موضوع پژوهش ، موضوعات پژوهشی را انتخاب نموده ، براساس توافق گروهی و با استفاده از معیار های اولویت دهی به پژوهش، موضوع مناسبی را انتخاب ،مسئله را تجزیه و تحلیل نموده و با مرور بر متون، بیان مسئله آن را تدوین نمایند.	
۴		روش جستجوی منابع و مرور متون در تحقیق	۱-منابع مهم برای بررسی متون را بشناسند. ۲- منابع مهم داده های الکترونیکی را بیان نماید. ۳-شیوه صحیح منبع نویسی در متن و پایان گزارشات تحقیق را بیان کند.	
۵		اهداف، سئوالات و فرضیات پژوهش	۱- اهمیت و انواع اهداف، فرضیات و سئوالات پژوهش را توضیح دهد. ۲- اهداف فرضیات و سئوالات پژوهش در پروژه در حال تکمیل خود را تدوین نمایند.	
۶		تعریف متغیرها و روش تنظیم جدول متغیرها	ضمن آشنایی بامفهوم منغیر اهمیت و انواع آن ، لیستی از متغیر های پژوهش خودرا تهیه کرده، نوع و نحوه اندازه گیری آن را بدرستی تعیین نماید.	
۷		کلیات مطالعات در پژوهش و مطالعات توصیفی	ضمن آشنایی با انواع روش های تحقیق و با توجه به عوامل تاثیر گذار بر انتخاب روش، مناسب ترین نوع مطالعه برای پژوهش در حال تکمیل خود را تدوین نمایید.	
۸		مطالعات مورد شاهدهی و کوهورت	کلیات مطالعه مورد نظر را بدانند.	
۹		مطالعات کلینیکال تراپال و کیفی	کلیات مطالعه مورد نظر را بدانند.	
۱۰		محیط و جامعه مورد مطالعه، روش نمونه گیری	این بخش را در مطالعه خود تکمیل نماید.	
۱۱		روش های جمع اوری داده ها	ضمن آشنایی، با انواع روش های فعال و غیر فعال جمع آوری داده ها ، علل تورش در آنها و نیز چگونگی تدوین ابزار های جمع آوری داده ، با مقایسه	

	مزایا و معایب آنها ، مناسب ترین روش جمع آوری داده برای طرح در حال تکمیل خود را انتخاب و ابزار آن را تدوین نماید		
۱۲	تجزیه و تحلیل داده ها و استفاده از امار در تحقیق	۱- اهمیت و هدف از تجزیه و تحلیل داده ها را بیان کنند..	
۱۳	برآورد هزینه های پژوهش و نحوه اخلاق در پژوهش	۱- با روش برآورد هزینه های پژوهش آشنا شوند. ۲- ضمن آگاهی از تاریخچه نیاز به ورود مسائل اخلاقی به پژوهش مهمترین اصول و کد های اخلاقی را بیان داشته و اصول اخلاقی مورد توجه در طرح خود را تدوین نمایند.	
۱۴	روش تهیه گزارش تحقیق	۱- مشکلات و راهبرد های مرتبط به کاربرد نتایج تحقیق در عمل را بیان نمایند . ۲- ضمن آشنایی با شیوه های متعدد انتشار نتایج تحقیقات ،با نحوه نگارش مقالات و گزارشات کتبی پروژه های تحقیق آشنا شده و گزارش کتبی طرح پروژه خود را آماده نمایند	
۱۵	امتحان		

منابع جهت این بخش درس شامل موارد ذیل است:

۱. اصول پایه روش تحقیق در علوم پزشکی، شورای نویسندگان کمیته تحقیقات دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی ایران، انتشارات نور دانش ۱۳۸۹
۲. روش شناسی پژوهش های کاربردی در علوم پزشکی، دکتر حسین ملک افضلی و سایرین، دانشگاه علوم پزشکی تهران ۱۳۸۴
۳. گروه مولفین سازمان بهداشت جهانی. روش تحقیق در سیستم های بهداشتی. ترجمه یار ستوده مرام، دژکام. تهران: وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی (Designing and conducting health systems research projects / Corlien M. Varkevisser, Indra Pathmanathan, Ann Brownlee
4. Friedman CP, Wyatt JC (2010) Evaluation Methods in Biomedical Informatics. Springer, 2nd edition. Paperback: 2010; ISBN: 1441920722. Hardback: 2005; ISBN: 0387258892.
5. Boynton PM (2005) The Research Companion. Psychology Press. ISBN: 1841693057.
6. Bowling A (2009) Research Methods in Health. Open University Press, 3rd edition. ISBN: 0335233643.
7. Bowling A, Ebrahim S (ed.s). (2005) Handbook of Research Methods in Health. Open University Press. ISBN: 0335214606.

8. Greenhalgh T, Potts HWW, Wong G, Bark P, Swinglehurst D (2009) Tensions and paradoxes in electronic patient record research: A systematic literature review using the meta-narrative method. *Milbank Quarterly*. 87(4):729-88.
9. Furniss D, Randell R, O'Kane AA, Taneva S, Mentis H, Blandford A (2014) Fieldwork for Healthcare: Guidance for Investigating Human Factors in Computing Systems. *Synthesis Lectures on Assistive, Rehabilitative, and Health-Preserving Technologies*. 2(1):1-146.

۱۰. مطالب کلاسی

شیوه ارزشیابی:

۱. آزمون میان ترم (در صورت امکان)
۲. آزمون پایان ترم
۳. مشارکت در کنفرانسهای کلاسی و پرسش و پاسخ
۴. حل تمرینات
۵. ارائه پروپوزال و سابمیت کردن آن در کمیته تحقیقات دانشجویی

برای این ترم توزیع نمره ارزشیابی به صورت ذیل پیش بینی شده است.

فعالیت در یادگیری در کلاس و شرکت در پرسش و پاسخ	حداکثر ۱۰ در صد
ارائه مطلب به صورت اختیاری و تعداد حضورهای کلاس	حداکثر ۱۰ در صد
امتحان پایان ترم بر اساس برنامه	حداقل ۸۰ در صد